

William G. Brozo
Univerza Georga Masona, ZDA

KAKO PREMAGATI PRIMANJKLJAJE V BRALNIH DOSEŽKIH FANTOV: PRIVLAČNA BESEDILA, PRIVLAČNE OBLIKE DELA

Prispevek je povzetek plenarnega referata z naslovom *Reading Achievement Gap for Boys: Engaging Texts, Engaging Practices*, ki ga je dr. Brozo podal na 16. nordijski konferenci o branju (Motivacija, ustvarjalnost, več branja / Motivation, creativity, more reading). Konferenca je potekala junija 2012 v islandski prestolnici Reykjavik; o njeni vsebini je Barbara Hanuš podrobneje poročala v prejšnji številki revije *Otrok in knjiga*.

Avtor, mednarodno uveljavljen strokovnjak z ameriške univerze v Virginiji, je referat napisal z mislijo na mentorje branja.

*Fantje so upanje za prihodnost,
mentorji pa so njihovo upanje danes.*

(Brozo)

Že v Shakespearovem delu *Kar hočete* je opisan primer fanta, ki noče v šolo. Tudi v današnjem času kažejo fantje praviloma manj zanimanja za vse, kar je povezano s šolo in z učenjem.

Fantje v primerjavi z dekleti dosegajo slabše rezultate pri večini merjenj govornih zmožnosti in bralne pismenosti (npr. državno preverjanje branja in pisanja v testih na višjem nivoju, mednarodne raziskave PISA in PIRLS etc.): fantje predstavljajo precej višji delež slabih bralcev v primerjavi z dekleti, so bolj zastopani v razredih dopolnilnega izobraževanja, več fantov kot deklet ne napreduje v višji razred, manj fantov obiskuje in zaključi visoko šolo. V PISA 2000 in PISA 2009 je večji delež fantov kot deklet, ki so odgovorili »Ne berem za razvedrilo/v prostem času,« in več fantov, ki so šibki bralci, pod nivojem 2.

Dejstvo pa je, da so fantje aktivnejši v »sferi medijev«, toda v večini akademskih krogov znanje fantov na področju digitalne in medijske pismenosti ni upoštevano. Tega mentorji branja ne bi smeli spregledati, saj definicije sodobne pismenosti vsebujejo poleg klasičnih oblik pismenosti tudi digitalno pismenost, torej množične medije in vsako dejanje virtualnega »branja«.

Naj opozorimo tudi na izsledke raziskav, da imajo moški nebelci in priseljenci nizke bralne dosežke, fantje iz teh družin pa so med tistimi, ki ne pridejo do visokih šol. Nizke bralne dosežke imajo tudi fantje iz gospodinjestev z nizkimi dohodki.

Nizka stopnja pismenosti je pogosto povezana še s tveganim vedenjem: moški naredijo največ samomorov, zagrešijo največ umorov in povzročajo največ nasilja v dužini; med moškimi je največ brezdomcev, največ odvisnikov od drog in največ okuženih z AIDS.

Toda moški prevladujejo v političnem, družbenem in institucionalnem življenju v Združenih državah Amerike in povsod po svetu, zaradi česar je nujno potrebno izboljšati učne in bralne dosežke fantov.

Kako fante motivirati za branje?

Bralna neuspešnost fantov na področju poučevanja ne bi smela biti težava, ampak izziv. Skrb za boljše bralne dosežke fantov pa bi morala biti umeščena v odgovornejše učenje branja vseh otrok.

Fantje bi morali biti zavzeti in sposobni bralci, ne le tako dobri ali celo boljši kot dekleta. Dvigniti bi morali njihove izobraževalne, poklicne in družbene možnosti; postali bi naj razmišljujoči in ustvarjalni možje.

Nekaj dejstev o fantih in branju:

- fantje potrebujejo pravo gradivo, primerne stopnje in prave načine; motivacija pri fantih je izjemno povezana s temo in s stopnjo zahtevnosti teksta ter z bralnimi napotki;
- potrebujejo starše, učitelje in knjižničarje, ki spoštujejo zanimanja fantov; uporabiti je treba bralno gradivo, povezano z njihovimi izvenšolskimi interesi in dejavnostmi ter poiskati premostitvena besedila, sorodna šolskim besedilom;
- odrasli so lahko fantom vzor za radosti in koristi aktivnega branja, zato je ob branju smiselno oblikovati medgeneracijsko mentorstvo in druženje;
- fantom je potrebno ponuditi besedila s pozitivnimi moškimi vrednotami in arhetipi.

Pomembno je vedeti:

- fantje, ki niso nedisciplinirani, pač pa le nezainteresirani, so pogosto spregledani in tudi zato zgublajo svoje sposobnosti in zanimanje za branje,
- bolj kot so fantje zavzeti za branje in učenje, višji so njihovi učni uspehi,
- uspešni dijaki lahko povečajo izobrazbeno raven staršev in posledično tudi nizke družinske dohodke.

Dr. Brozo je podrobneje predstavil dva projekta za fante: *Moja torba* in *Fantovski bralni klub*.

Moja torba

Projekt učitelju omogoča, da na zanimiv in zabaven način spodbuja dijake k raziskovanju in učenju izven pouka oz. učnega načrta. To poveže bralne in učne

izkušnje z interesi fantov, kar pomeni, da lahko berejo tudi o tem, kar radi počnejo v prostem času.

Dijaki zbirajo različne stvari, da bi z njimi predstavili svoje interese, hobije in ljubezni. To so pogosto fotografije, različni predmeti/spominki, igrače idr. Zbirajo jih v torbi ter jih nato predstavijo vrstnikom in učiteljem. Dijaki lahko oblikujejo tudi digitalno torbo. V obeh primerih pripravijo seznam zbranih stvari in kratko utemeljitev, kaj jim pomenijo.

Fantovski bralni klub

Za oblikovanje fantovskega bralnega kluba je potrebno:

- identificirati fante, ki bi v klubu največ pridobili: oklevajoče, nezavzete bralce,
- določiti čas in prostor za aktivnosti kluba (najbolje ob običajnih šolskih dneh)
- pripraviti vsaj eno srečanje na teden.

Klub omogoča:

- da sodelujoči o prebranem izrazijo mnenja na različne načine,
- da se člani družijo in zabavajo ob kakovostnih knjigah,
- sodelovanje tudi odraslim moškim, ki so navdušeni bralci.

Izbor besedil:

- Pri začetnem izboru bralnega gradiva ne smemo biti preveč kritični. Gradivo naj na prvi pogled pritegne njihovo zanimanje in domišljijo.
- Praviloma krajša besedila, ki vsebujejo akcijo in humor, glavne literarne osebe so moški, predstavljajo arhetipe, besedila so lahko tudi poučna.

Primer: V fantovskem klubu, kjer je mentor dr. Brozo, so fantje iz različnih kulturnih sredin, saj so španskega in južnoameriškega, evropskega in azijskega porekla. Da bi se bolje spoznali, so brali besedila iz različnih kulturnih okolij, vendar izbrana glede na zanimanja sodelujočih fantov. Ob bralnih odzivih so fantje spontano predstavili tudi svoje življenjske izkušnje, celo zgodbe svojih družin.

Cilj bralnega kluba je motivirati za branje tudi tiste fante, ki se šolskemu branju upirajo oz. jih besedila iz učnega načrta ne zanimajo. Praksa kaže, da kanonska in predpisana besedila, tudi če so »berljiva«, fante (pre)pogosto že vnaprej odvrnejo od branja.

Mentor bralnega kluba lahko skuša pritegniti k branju tudi s premostitvenimi besedili, pri čemer naj upošteva, da fantje ponavadi radi:

- igrajo računalniške in video igrice,
- berejo stripe, grafične zgodbe, revije o njihovih hobijih (skejtanje, zbirateljstvo, šport),
- poslušajo glasbo, berejo in pišejo lirčne pesmi.

Primer: Besedila popularne glasbe lahko spodbujajo učenje in uporabo novih besed. V 7. razredu so uporabili pesem *I Love to Give You Light* (Rad bi ti dal luč) ameriškega raperja Snoop Dogga; v njej so našli veliko besed, ki vsebujejo »ch« in »ck«, in jih zapisali v svoje beležke (npr. choir in black).

- dijaki so v parih iskali nove besede s »ch« in »ck«,
- pisali so svoje raperske pesmi in uporabili te nove besede,
- medtem ko je eden rapal pesem, je drugi z rokami v taktu tolkel po klopi,
- rezultat je bil, da so dijaki bolje prepoznavali in izgovarjali te elemente, ko so na njih naleteli v šolskih berilih.

Bralni klub so skupina bralnih tovarišev in mentorjev različnih starosti, ki lahko med seboj uspešno sodelujejo, si pomagajo:

- starejši bralec v paru z mlajšim začetnikom ali oklevajočim bralcem pripravi bralno gradivo in strategije,
- starejši bralec bere mlajšemu dijaku ali bere z njim ter mu pomaga pri razumevanju posameznih besed ali besedila v celoti,
- starejši in mlajši bralec skupaj izbereta knjigo glede na zanimanje in izkušnje mlajšega.

Prednost takšnega programa je, da vzbudi v oklevajočih bralcih željo po izboljšanju bralnih zmožnosti.

S preišljenim izborom literature naj mentorji fantom omogočijo spoznati tudi arhetipsko in sodobno raznoliko naravo moškosti (ne le stereotipnih podob, ki jo povečujejo popularni mediji). Opozorijo jih naj na knjige, ki vsebujejo pomembne življenjske vrednote, kot so: spoštovanje, odgovornost, čast, pogum, sodelovanje, toleranca, vztrajnost, prijateljstvo, ljubezen ipd. Spodbujajo naj njihov razvoj v razmišljujoče in kritične bralce.

Dr. Brozo je v svojem prispevku navajal naslove mladinskih knjig, ki niso prevedene v slovenščino. Menimo, da našim mentorjem ne bo težko izbrati ustreznih knjig, tako slovenskih kot prevedenih, iz *Priporočilnih seznamov mladinskih knjig* oz. *Priročnikov za kakovostno branje*, ki jih vsako leto pripravlja MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo.

Iz angleščine povzela Tilka Jamnik

Literatura

Dr. Brozo je izdal več knjig, predvsem o branju fantov http://www.goodreads.com/author/list/537158.William_G_Brozo

O tej temi govori tudi na: <http://www.youtube.com/watch?v=T7X7ZsDqJz0>

Douglas Fisher, William G. Brozo, Nancy Frey, Gay Ivey, 2007: *50 content area strategies for adolescent literacy*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice-Hall.

William G. Brozo, Michele L. Simpson, 2007: *Content literacy for today's adolescents: Honoring diversity and building competence*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.

Elizabeth G. Sturtevant, Fenice B. Boyd, William G. Brozo, Kathleen A. Hinchman, David W. Moore, Donna E. Alvermann, 2006: *Principled practices for adolescent literacy: A framework for instruction and policy*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

- William G. Brozo, 2007: Helping boys find entry points to lifelong reading: Book clubs and other strategies for struggling adolescent males (pp. 304–318). V: J. Lewis & G. Moorman (Eds.): *Adolescent literacy instruction: Policies and promising practices*. Newark, DE: International Reading Association.
- William G. Brozo, 2007: Authentic contexts for developing language tools in vocational education (pp. 349–361). V: J. Flood, D. Lapp, & Farnan, N. (Eds): *Content area reading and learning: Instructional strategies* (3rd ed.). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- William G. Brozo, 2005: My brilliant invention. V: J. Scieszka (Ed.): *Guys write for guys read*. New York: Viking.
- William G. Brozo, E. Sutton Flynt, 2007: Content literacy: Essential toolkit elements. *The Reading Teacher*, 61, 192–194.
- William G. Brozo, G. Shiel & K. Topping (in press): Engagement in reading: Lessons learned from three PISA countries. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*.
- William G. Brozo, 2006: Bridges to literacy for boys. *Educational Leadership*, 64, 71–74.
- William G. Brozo, 2006: Tales out of school: Accounting for adolescents in a literacy reform community. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 49, 410–418.
- Arthur Gates, 1961: Sex differences in reading ability. *Elementary School Journal*, 61, 431–434.
- Magdalen Herman, 1975: *Male-female learning achievement in eight learning areas*. Denver, CO: Education Commission of the States.
- Hilary Taylor Holbrook, 1988: Sex differences in reading: Nature or nurture? *Journal of Reading*, 32, 574–576.
- Dale D. Johnson, 1973: Sex differences in reading across cultures. *Reading Research Quarterly*, 9, 67–85.
- G. Labercane, J. Shapiro 1986: Gender differences in reading: Sociocultural versus neurological influences. *Reading Improvement*, 23, 82–89.
- Ralph C. Preston, 1962: Reading achievement in German and American children. *School and Society*, 90, 250–354.
- F. Samuels, 1943: Sex differences in reading achievement. *Journal of Educational Research*, 36, 594–603.